

dra Argenti Tremul; v referatu *Londonski memorandum in italijanska narodna skupnost* je prikazan odnos jugoslovanskih oblasti do italijanske skupnosti na območju cone B takratnega STO-ja. Tudi Jure Gombač se je poglobil v preučevanje istega območja; v prispevku *Vplivi londonske spomenice na migracije prebivalstva z okraja Koper* je z grafikoni prikazal izseljevanje slovenskega, hrvaškega in italijanskega prebivalstva, ki je potekalo skozi celotno vojno obdobje in se zaostri ob sprejemanju sporazumov. Kako so sporazumi vplivali na širše Primorsko območje, je obdelal tudi generalni konzul Republike Slovenije v Trstu Jože Šušmelj v referatu *Videnski sporazum*. V njem je obdelal pomembnost tega sporazuma bodisi za meddržavne odnose med Italijo in Jugoslavijo bodisi z vidika praktičnih sprememb za ljudi, ki so živeli na obmejnem območju.

Sestanek sta zaključila posega Boža Repeta *Slovensko-italijanski odnosi od Londonskega memoranduma do osamosvojitve Slovenije*, ki je prikazal razčlenjeno politično prepletanje Slovenije oziroma Jugoslavije in Italije v zadnjih desetletjih, in Milana Bufona *Politično-geografski učinki mirovnega sporazuma in Londonskega memoranduma na Slovensko-italijansko obmejno območje*, ki se je osredotočil na spreminjanje politične karte in integracijske modele slovensko-italijanskega območja.

Po krajši diskusiji se je zaključil dvodnevni znanstveni sestanek, ki je v Koper, na pobudo Znanstveno-raziskovalnega središča privabil skoraj trideset zgodovinarjev in strokovnjakov iz šestih različnih evropskih držav, ki so nedvomno pripomogli k širšemu in celovitejšemu prikazu obravnavane tematike.

Borut Klabjan

5. Eustory generalna letna skupščina in posvetovanje

»Commemorating 20th Century Migration in National Societies«

Varšava, 27. – 30. januar 2005

Najprej naj pojasnim, kaj sploh je Eustory. To je mednarodne mreža mladinskih raziskovanj najnovejše zgodovine. V mreži sodelujejo države zahodne, srednje in vzhodne Evrope. Država z najdaljšo tradicijo tovrstnih tekmovanj je Nemčija. Tam je to tekmovanje pod okriljem predsednika republike. Med organizatorji pa je fundacija Körber Stiftung iz Hamburga. Iz sodelovanja omenjene fundacije s sorodnimi organizacijami v vzhodni Evropi je nastala ideja o ustanovitvi mednarodne mreže tekmovanj. Mreža je bila uradno ustanovljena leta 2001. Združuje skoraj 20 evropskih držav. V teh državah domači organizatorji pripravljajo tekmovanja po lastnih pravilih. Temeljno vodilo mreže je zapisano v Eustory listini. Več o mreži in listini lahko najdemo na spletni strani <http://www.eustory.org/>.

Na vsakokratni letni skupščini člani mreže razpravljajo o svojih aktivnostih tj. tekmovanjih in morebitnem delu z mentorji, opravijo volitve za člane izvršilnega odbora in del časa posvetijo tudi mednarodnemu posvetu.

Del letošnje skupščine je bilo tudi posvetovanje o spominjanju oz. pomnjenju migracij v dvajsetem stoletju v nacionalnih okoljih. Na posvetovanju so sodelovali razpravljavci iz Nemčije, Poljske, Norveške, Turčije, Švice in ZDA. V uvodnem referatu je Philipp Ther z dunajskega IWM analiziral in predstavil temeljne značilnosti migracij v 20. stoletju. V grobem bi se lahko govorilo o preseljevanju zaradi iskanja dela, zaradi političnih razlogov in zaradi etničnih razlogov. Vsako od teh preseljevanj ima svoje vzroke in posledice, pogosto se vse tri vrste med seboj tudi prepletajo. Različni so tudi stiki, ki jih preseljenci ohranjajo s staro domovino. Christiane Derrer iz švicarske zveze učiteljev je predstavila nekaj trenutnih značilnosti ukvarjanja z migracijami v Švici. Tako je poudarila, da je bil pred kratkim zavrnjen predlog o lažji naturalizaciji tujcev. Predlog je bil zavrnjen, ker večina sploh ni dobro razumela bistva, namreč razlikovanja med tujci, ki v državi živijo že nekaj časa, imajo delo in urejen status, in jih je zamenjevala z begunci in ilegalnimi priseljenci. V švicarskem šolskem sistemu so migracije obravnavane kot del geografskih tem. Pri zgodovini je to lahko le del vsebin, ki jih učitelj sam vključuje po lastnem predudarku. Kljub zapletenosti teme o prisotnosti tujcev, je o tem potrebno govoriti oz. želja je, da bi učenci

spoznavali, da je okolje v katerem živijo večnacionalno, in da je mogoče živeti skupaj. Iz diskusije, ki je sledila uvodnima predstavitevama, naj omenim le misel Dariusza Stole iz poljskega Collegium Civitas, ki je opozoril na eno od dimenzij Železne zaves, ki je delila Evropo po drugi svetovni vojni. Zavesa je onemogočila premikanje prebivalstva po celini v običajni smeri vzhod zahod. Tako se je kot nova smer vzpostavila tista iz juga in jugovzhoda na zahod oz. iz sredozemskih dežel proti zahodu celine.

V nadaljevanju dopoldanskega dela je Sofija Dyak predstavila pojavljanje nasilnih selitev v raziskovalnih projektih mladine na Poljskem, Rusiji, Ukrajini in Nemčiji. Predstavila je vsebine, ki se jih učenci dotikajo v nalogah, kjer so bile migracije naslov raziskovanja oz. so bili naslovi takšni, da so mladi raziskovalci lahko vanje vključili nasilno preseljevanje. Tako se v nemških nalogah pojavlja predvsem izseljevanje Nemcev iz vzhodne Evrope v Nemčijo po drugi svetovni vojni. V ostalih treh državah pa je seveda največ nalog o nasilnih preseljevanjih posameznikov ali skupin v nekdanji Sovjetski zvezi.

Dopoldanski del je zaključil Halil Berkay iz Istanbula. Predstavil je zanimivo pot, ki jo je skozi učne načrte in nacionalni spomin prehodila zavest o nasilju nad Armenci, ki jih je Turčija zagrešila med prvo svetovno vojno. Tako se o tem sploh ni govorilo, ali pa se je govorilo kot o operaciji, ki je bila nujna zaradi varnosti Armencev – njihov umik iz vojaškega območja – ne omenja pa se pobojev oz. nasilja turške vojske. Sledila je zanimiva razprava o pomenu vsebine, ciljev in metodologije pri poučevanju zgodovine. Znova se je pokazalo, da vnašanje ene od teh komponent lahko brez podpore ostalih dveh pripelje tudi do povsem nezaželenih rezultatov oz. do prirojenega poučevanja zgodovine.

Popoldan smo poslušali prispevke Dovile Budryte iz univerze Brenau (ZDA), Dariusza Stole in Boda von Borriesa iz hamburške univerze. Krajše prispevke so dodali še Alessandro Cavalli iz univerze v Paviji ter Svein Lorentzen in Magne Angvik iz Bergna oz. Trondheima. Budrytova je spregovorila o preseljevanju v baltičskih državah. Tu sta vidni dve gibanji. Prvo je povezano z naseljevanjem ruskega prebivalstva v ta prostor, drugo pa je nasilno izseljevanje domačega prebivalstva takoj po tem, ko je ta prostor zasedla SZ in pa deportacije po koncu druge svetovne vojne.

Dariusz Stola je prikazal zanimivo dogajanje, ki mu je priča Poljska v zadnjih petnajstih letih. Poljska je bila v zavesti Poljakov vedno dežela izseljevanja, predvsem iz gospodarskih, kasneje pa tudi iz političnih razlogov. Danes pa je Poljska postala tudi država priseljevanja. Zanimiva so predvsem obmejna področja z Ukrajino in Belorusijo. Trenutno nestrpnih izpadov ni, kar je morda posledica kratkega časovnega odmika od poljskega izseljevanja. Tako morda Poljaki menijo, da migranti pač delajo tista dela, ki so jih pred kratkim tudi oni. Element, ki morda vpliva na razumevajoč odnos, je tudi »nevidnost« migrantov. Zaradi jezikovne bližine se Ukrajinci lahko prilagodijo poljskemu okolju, in tako postanejo nevidni oz. neizstopajoči.

V Nemčiji so imeli leta 2003 raziskovalni projekt o migracijah. Udeležilo se ga je veliko dijakov, vendar pa ne toliko tistih, ki bi se tega lahko udeležili zaradi lastnega statusa migranta oz. potomca migrantov. Tako je bil največji del nalog povezan z Nemci, ki so se morali po drugi svetovni vojni vrniti v Nemčijo, iz nekdanjih vzhodnih dežel tj. današnjih delov Poljske, Češke in nekaterih drugih držav. Po mnenju von Borriesa so tudi tovrstne naloge lahko pokazatelj stanja imigrantske skupine. Profesor Cavalli je omenil, da v Italiji migracije niso posebna tema v učnih načrtih. Tako je vse prepuščeno učiteljem in njihovi odločitvi o obravnavanju te teme. Le manjšina učiteljev izkoristi to možnost, kljub nemajhnemu številu migrantskih otrok v razredih.

Poleg nekaj primerov zanimivih nalog iz teme migracij, ki jih je predstavil Magne Angvik, je bila zanimiva predstavitev Sveina Lorentzena o javnomnenjskih raziskavah na Norveškem o odnosu do imigrantov. Anketa kaže, da v norveški družbi ni opaziti negativnega odnosa do priseljencev. Morda je eden od vzrokov v ugodnem gospodarskem položaju in nizki brezposelnosti.

Wolf Schmidt iz fundacije Körber Stiftung je v zaključni razpravi ugotavljal, da je učenje o preseljevanjih in priseljevanju v šoli nujno oz. zelo zaželeno. Res pa je, da je to lahko v mešanih okoljih tudi zelo težko in boleče. Morda je ena od možnosti t.i. Family history, ki je učencem lahko bližja, a po drugi strani je lahko kateri od učencev postavljen v zelo kočljiv položaj, ki je zanj lahko tudi ponižujoč.

Posebna pozornost je bila namenjena tudi prvemu predvajanju filma o Evi Kor. Eva Kor je eden od preživelih iz Auschwitz, kjer je bila skupaj s sestro dvojčico žrtev medicinskih poskusov Josefa Mengeleja. Zanimiv je bil pogovor z njo in njen način »obračuna« z nacističnim mučenjem. O njenem načinu odpuščanja, vendar nepozabljanja si lahko več preberete na spletni strani muzeja (http://www.candles-museum.com/amnesty_04.htm), katerega gonilna sila je.

Letno skupščino in posvet sta pripravili Körber Stiftung ob sodelovanju poljske organizacije Karta (<http://www.karta.org.pl>). Med posvetom smo obiskali tudi sedež Karte. Karta je nastala leta 1982 v ilegalnih razmerah po vojaškem udaru generala Jaruzelskega. Izdajala je ilegalne publikacije. Po demokratizaciji se je preoblikovala v fondacijo. Ena od pomembnejših nalog je zbiranje gradiva o družbenem dogajanju na Poljskem po drugi svetovni vojni. Karta ima obsežen arhiv različnih dokumentov, izjav, fotografij in tudi muzealije. Gradivo je dostopno za različne raziskave.

Naslednja letna skupščina Eustory bo v začetku leta 2006.

Bojan Balkovec